

PUBLICAȚII și EVENIMENTE

Thomas Nagel – *Perspectiva de nicăieri*; traducere de Bogdan Lepădatu, Editura Vellant, București, 2009, pp.456, ISBN: 978-973-887-597-5.

Volumul prezent a apărut prima dată în 1986, sub tiparul Oxford University Press, New York. Thomas Nagel(n.1937) este profesor de Filosofie și Drept la New York University, domeniile sale predilecte fiind cele de: Filosofie Politică, Etică, Epistemologie și Filosofia Minții. Thomas Nagel este laureat al premiilor *Rolf Schock Prize in Logic and Philosophy* și *Balzan Prize in Moral Philosophy*. Este autorul mai multor lucrări printre care: *The Possibility of Altruism* (1970), *Mortal Questions* (1979), *What Does It All Mean?* (1987), *Equality and Partiality* (1991), *Other Minds* (1995), *The Last Word* (1997), *The Myth of Ownership: Taxes and Justice* (împreună cu Liam Murphy) (2002) și *Concealment and Exposure* (2002).

După cum afirmă Nagel -încă din primele rânduri ale introducerii- o singură problemă constituie miezul tezei centrale a acestui volum, și anume: modul în care pot fi îmbinate perspectiva unei persoane oarecare din lume, pe de-o parte, cu o viziune obiectivă a aceleiași lumi - lume care include deopotrivă persoana și punctul său de vedere-, pe de altă parte. Nagel va încerca pe tot parcursul cărții să detalieze diversele aspecte ale echilibrului delicat dintre obiectivitate și subiectivitate, analizând posibilitățile de unificare a celor două puncte de vedere. Obiectivitatea este în primul rând un mod de a raționa: opiniile și atitudinile sunt "obiective" într-un sens primitiv, iar adevărurile pe care ne numim obiective sunt rezultatul unui raționament bazat pe astfel de pași intermediari. Procesul de obiectivare a unui anumit punct de vedere este o succesiune, scrie Nagel, de atitudini descrise în esență, astfel: ne plasăm de fiecare dată în lumea observată, pentru a putea analiza relația dintre un aspect al acesteia și punctul de vedere corespunzător. Astfel, devine limpede că distincția între obiectivitate și subiectivitate, fiind graduală, este nuanțată. Din această poziție, cartea lui Nagel cuprinde deopotrivă, după mărturisirea autorului, o critică și o susținere a obiectivității. Pe de o parte, autorul va critica detaliat pozițiile care subsumează subiectivitatea complet unor modele obiective (cum ar fi, de exemplu, teoriile reduționiste din filosofia minții), pe de altă parte, va susține obiectivitatea ca metodă de raportare a sinelui la lumea ca întreg, adică un mod rațional de a înțelege lumea. Nagel își va formula argumentele pe toate fronturile unde tensiunea dintre subiectiv și obiectiv a atins apogeul: caracterul moralității, libertatea, cunoașterea, sinele, relația minții cu lumea înconjurătoare.

De altfel, structura cărții ilustrează limpede faptul că acest volum cuprinde o hartă a gândirii filosofice, o abordare holistică a marilor teme din filosofia contemporană care nu rămâne tributară dificultăților pe care acestea le presupun: *Mintea, Mintea și corpul, Sinele obiectiv, Cunoașterea, Gândul și realitatea, Libertatea, Valorile, Etica, A trăi corect și a trăi bine, Nașterea, moartea și sensul vieții*. Fiecare dintre aceste secțiuni cuprinde deopotrivă limitele și validitatea obiectivității, rezultatul fiind tocmai această "perspectivă de nicăieri". Cartea va fi parcursă fără grabă, căci pune cititorul în fața problemelor cu care se confruntă orice ființă rațională care încearcă să își lărgască perspectiva asupra sinelui și

a lumii înconjurătoare, care încearcă să înțeleagă și să cuprindă filosofic tensiunile care guvernează existența umană.

De exemplu, pe frontul cunoașterii, încercarea de a da seama de realitate și de legile pe care ea le întruchiează prin detașarea progresivă de o perspectivă individuală, este marcată de natura finită a rațiunii omenești. Forma cunoscută a acestei critici este scepticismul- "ale cărui forme radicale resping posibilitatea oricărei cunoașteri, a libertății sau adevărului etic, dat fiind faptul că noi înșine facem parte din lume" și faptul că unui individ îi este imposibil să reconstruiască singur toată cunoașterea căpătată. Nagel va privi scepticismul ca definitiv pentru condiția rațiunii omenești, nu va încerca să îl respingă adoptând analize de tip reduționist asupra adevărului, ci va arăta că formele de îndoială radicală "nu viciază urmărirea obiectivității". Căutarea obiectivității (se subînțelege-a adevărilor obiective) ca proces de lărgire a cercurilor concentrice de cunoaștere este, în sine, un curs rațional al cunoașterii.

Dar acest proces atinge anumite limite: dacă ne situăm într-o perspectivă care atinge un maxim de obiectivitate, anumite lucruri despre viață, lume sau despre noi înșine- deci cele care sunt caracteristice subiectivității-, nu vor putea fi înțelese. Aceasta este, în esență, teza centrală a criticilor care slăbesc forța teoriilor fiziciste asupra minții. Argumentul principal va fi tocmai acela că metodele și teoriile din fizică nu vor putea descrie caracterul subiectiv al proceselor mentale. Pentru Nagel, "subiectivitatea conștiinței este o trăsătură ireductibilă a realității- fără de care nu am putea efectua însuși studiul fizicii sau orice altceva- și care trebuie să ocupe un loc esențial în orice descriere credibilă a lumii, pe același plan cu noțiuni precum materia, energia, spațiul, timpul și numerele".

Un alt tip de interogație urmărește și temperează excesul de obiectivitate din etică, susținându-se că, deși depășirea contingenței voinței și motivelor individuale este indispensabilă pentru a urmări binele general, totuși, teoriile care asumă un caracter impersonal moralității nu vor putea îngloba perfect anumite elemente "anterioare reflecției", care sunt subiective prin excelență. Astfel, este adus la suprafață caracterul profund filosofic al întrebărilor privind raportul valorilor din viața individului și modul în care adevărul poate fi căutat pe cale rațională.

Volumul de față, în traducere românească, este o lucrare care nu trebuie să lipsească din biblioteca oricărui iubitor al reflecției și gândirii filosofice. "Perspectiva de nicăieri" pe care o descrie Nagel se poate alătura oricărei alte perspective personale, îmbogățind-o. Este una dintre marile cărți ale filosofiei care, fără teama de a-și recunoaște propriile presupuziții -cum ar fi, de exemplu, aceea că nu suntem încă în posesia unei științe care să dea seama deopotrivă de legile fizicii și geneza conștiinței-, va reuși să convingă cititorul să caute un acel punct de echilibru instabil între subiectivitatea și obiectivitatea oricărui demers.

Adriana Monica Solomon

Recenzie

Valentin Mureșan, *Managementul eticii în organizații – o nouă ipostază a eticii aplicate*; Editura Universității București, 2009, pp.247.

Editura Universității din București a publicat recent prima monografie dedicată unui nou domeniu de cercetare academică și unei noi ramuri a managementului – “managementul eticii” (*ethics management*).¹ Cartea, cu un vădit caracter didactic, aparține profesorului Valentin Mureșan de la Facultatea de filosofie a Universității (347 pagini). După lucrările lui D. Menzel și M. Kaptein dedicate aceluiași subiect de pionierat, avem o variantă românească gândită pentru un program de studiu academic avansat și centrată pe problematica metodelor de decizie etică – nu pe cercetări empirice sau pe auditul etic precum primele două.

Cartea profesorului Valentin Mureșan reprezintă o premieră și prin încercarea de a aborda într-un mod inedit chestiunea gestionării problematicii etice într-o organizație. Ea e o pledoarie nu doar pentru a aduce pe agenda publică problemele morale ale organizațiilor – într-un context în care lupta împotriva corupției s-a cantonat într-o formă juridico-politică lipsită de succes – ci și pentru a le aborda sistematic, în contextul unor *sisteme de management etic* care ar trebui create în fiecare organizație. Orice abordare insulară a acestei problematice e sortită eșecului.

Cuprinsul cărții pleacă de la mutațiile “eticii aplicate” din ultimele decenii având în centru disputa dintre partizanii și criticii teoriilor etice în raportul lor cu aplicațiile, precum și tendința tot mai accentuată de specializare a eticii aplicate și de ieșire din spațiul catedrelor de filosofie spre centrele de cercetare tot mai bine profilate. Apariția managementului eticii (adică a managementului tuturor aspectelor vieții morale ale unei organizații) vine să unifice preocupări anterior separate și să ofere o mai clară viziune instituțională cu privire la utilitatea eticii pentru societate. Cu teme precum tipologia managementului eticii, criteriile unei organizații morale și o scurtă investigație empirică a situației managementului etic în universitățile românești se încheie capitolele introductive. Autorul ne atrage atenția că în “cearta experților” mai vocali par a fi cei ce nu au competențe etice și acreditează ideea că nici nu avem nevoie de așa ceva, buna creștere suplinind totul. Există un risc major de a ne ghida după aceștia.

Mai trebuie precizat că *managementul eticii* nu ar trebui confundat cu *etica managementului* (restricțiile etice implicate în managementul financiar, de personal etc.), nici cu *etica afacerilor*, sfera managementului eticii acoperind orice fel de organizație și vizând un număr de instrumente și obiective specifice, enumerate în lucrare. Autorul se dovedește mai degrabă a fi partizanul unei poziții de armistițiu între cele două tendințe cu privire la rolul teoriei (filosofiei) în etica aplicată, lista contextelor în care se poate

¹ V. Mureșan, *Managementul eticii în organizații*, Editura Universității din București, 2009.

vorbi în sensuri diferite de aceasta fiind foarte mare (mediul academic, consiliile de etică și litigii, centrele de audit etc.) E timpul ca fiecare să-și asume responsabilitățile specifice: filosoful generalist pe ale sale, specialistul într-un domeniu pe ale sale; și, la întâlnirea dintre ei, să apară noul “expert în etica aplicată” care e o persoană *dublu specializată*. Cine pregătește astfel de specialiști? Iată o întrebare la care nu avem răspuns. Dar fără ei va fi greu să ieșim din zona amatorismului și abordărilor întâmplătoare.

Urmează, în cuprinsul cărții, sistemul instrumentelor care sunt necesare pentru a crea o “infrastructură etică” într-o organizație: consiliile și comitetele etice, trainingul etic, codurile de etică. Aceste capitole sunt foarte aplicate, aproape sub forma unor îndrumare pentru cei ce vor să învețe singuri cum se face un cod etic etc. Noțiuni elementare de etică sunt introduse cu acest prilej și sunt criticate variante de soluții concrete adoptate de unele instituții românești pe care autorul le găsește nesatisfăcătoare.

O bună parte a lucrării e consacrată prezentării și analizei unor metode de decizie etică: metoda utilitaristă binivelară, cazuistica morală, metoda principiistă, metoda subiacentă eticii creștine (considerată de autor o formă de principiism), matricea etică. Ceea ce merită subliniat este efortul autorului de a oferi cititorului metode de decizie etică serioase, bine articulate teoretic sau metodologic, nu improvizații simpliste, de care abundă site-urile de profil. Apoi, el s-a străduit să le aducă pe toate într-o formă cât mai simplă care să poată fi folosită și de un nespecialist.

Cu un capitol privind contestarea principiilor și teoriilor etice (narativismul moral) și cu altul ce propune soluția autorului însuși la luarea unor decizii etice complexe – așa-zisa “procedură a pluralismului metodologic” – se încheie lucrarea. Opinia lui Valentin Mureșan e că deciziile morale importante nu sunt mai simplu de luat decât cele juridice, ba dimpotrivă, iar statutul de onorabilitate al proceselor de decizie în etică trebuie apărut chiar cu prețul adoptării unor proceduri de evaluare lungi și incomode.

Prima parte a lucrării se adresează oricărui cititor inteligent. Cea de-a doua – numai unor cititori cu un anume bagaj de cunoștințe de filosofie morală. Dar forma simplă a procedurilor de decizie, care încheie fiecare prezentare, poate fi înțeleasă de oricine. Ar fi bine ca ea să fie însoțită și de instrumente electronice de auto-training.

Autorul nu stă deloc închis, cum era de așteptat, în turnul său de fildeș. Trimiterile la situația din România sunt permanente, deși se vede lipsa unor cercetări empirice. Sigur, cercetări empirice pe ce? – ar fi întrebarea, atâta vreme cât nu există o realitate socială de acest fel și nici o cerere socială de management al eticii. La noi statul nu a elaborat legi – ca în SUA – care să oblige toate instituțiile să-și creeze platforme etice, nu doar coduri etice. Și dacă autorul are dreptate că românii ignoră problematica etică din organizații și pentru că “venim dintr-o lume a declarării respectului pentru om, nu a practicării acestuia”, atunci situația nu e încurajatoare. Căci ea vizează mentalitățile cele mai profunde. Dar în acest domeniu nu există nici o fatalitate. Lucrurile se pot schimba. Avantajul “managementului eticii” este că e o disciplină (și o preocupare practică) mai

largă, ce include activități cum sunt “etica și conformitatea” și “responsabilitatea socială a companiilor”. Acestea sunt pur și simplu elemente ale managementului etic al unei organizații.

Firește, *Managementul eticii în organizații* nu e o carte pe care s-o citești ce pe o știre de ziar, dar nici nu e un tom academic dedicat exclusiv specialiștilor în filosofie. Ea e atât pentru specialist cât și pentru nespecialist. E un îndrumar în managementul eticii ce se adresează fiecăruia, după interes. Dar, așa cum îl înțeleg eu, e un volum ce se adresează în primul rând oamenilor politici și managerilor. Ei ar trebui să-l conspiceze. Iar filosofii, sau o parte a lor, să facă încă un pas spre aceștia.

Melania VERGU

Gabriel Vacariu, *Epistemologically Different Worlds*; Editura Universității București, 2008, pp.386, ISBN 978-973-737-442-4.

Gabriel Vacariu este asistent la Facultatea de Filosofie, Universitatea București, unde a susținut cursuri de *Filosofia Minții și Științe Cognitive, Metafilosofie, Filosofie și știință* ș.a. Cartea de față dezvoltă pe larg problemele și argumentele care își au punctul de pornire în teza sa de doctorat “*Epistemologically Different Worlds*” (Graduate Centre, UNSW, 2007). O primă dezvoltare a subiectului se regăsește în articolul “*Mind, brain and epistemologically different worlds*”, *Synthese Review*, vol. 143, no. 3, 2005. În acest volum autorul își propune să ofere o soluție originală pentru problema minte-corp plasând întreaga discuție într-un cadru conceptual pentru care o “*lume epistemologic diferită*” este un concept primitiv. Tensiunea problemei-minte corp rezidă în faptul că, dacă pornim de la premisa că mintea și corpul sunt două substanțe aflate pe planuri ontologice distincte, atunci apar probleme ireconciliabile. De exemplu, unele perspective imposibil de împăcat privesc raportul de cauzalitate între aceste două substanțe, altele- natura uniunii celor două (acest tip de probleme revine în divergențe privind identitatea personală, de exemplu). De la punctul de cotitură istorică pe care l-a marcat Descartes, relația între minte și corp a căpătat diverse nuanțări, dar fiecare s-a dovedit problematică.

Așa cum observă și profesorul Ilie Pârvu în prefață, Vacariu face un pas îndrăzneț și argumentează că soluția este schimbarea paradigmei tradiționale de gândire, “*abandonând ideea ontologică și epistemologică a unui singur univers sau realitate (lume) care să cuprindă cele două tipuri de entități*” (p8). De altfel, prefața cărții prezintă un instrument valoros: structura principalelor teze înlănțuite și prezentate compact. Astfel, cititorului îi va fi ușor să aprecieze contribuția esențială a acestui volum: clarificarea unei erori care privește categoriile ontologice, eroare care marchează, așa cum notează Ilie Pârvu, “*toate încercările clasice sau contemporane de reconstrucție rațională a problemei minte-corp*”. Aceasta constă în “*tentativa de a subsuma subiectivitatea*

obiectivității”. Pentru toate aceste abordări, ”problema minte-corp este problema relației dintre fenomenele mentale subiective, interioare, și fenomenele exterioare, materiale, obiective și cum putem da seama de această relație în cadrul unei lumi unice. Vacariu introduce conceptul de lumi epistemologic diferite pornind de la o generalizare rațională a unor abordări din teoria cunoașterii (Kant) și a fundamentelor mecanicii cuantice (Bohr). Din această perspectivă, conceptul de lume epistemologică va cuprinde nu doar elemente epistemologice precum sunt observatorul și condițiile de observație, ci și pe cel ontologic de ‘condiții de interacțiune’.” Cartea reușește să transforme un concept ”metodologic-epistemologic” într-unul ontologic: ”în acest sens, fiecare entitate observată poate observa la rândul ei sau poate interacționa doar cu alte entități care se situează în aceeași lume epistemologică”. În acest fel, stările mentale și patternurile de activare neuronală se vor afla în două lumi epistemologic diferite.

Structura cărții se înscrie pe această linie, volumul fiind structurat în două secțiuni: prima parte prezintă în detaliu geneza și relațiile acestui nou concept. Vacariu punctează începutul printr-o lectură a filosofiei carteziane care elaborează relația dintre minte și corp, accentuând problemele și formarea conceptului unui ”eu”. Următorul capitol elaborează relațiile dintre o (anti-)metafizică de tip kantian, cunoașterea empirică și realitatea obiectivă. Accentul este pus pe rolul pe care Kant îl oferă apercepției, pe faptul că rolul constitutiv al categoriilor este datorat unității conștiinței, pe felul în care enunțul ”Eu gândesc” este în direct raport cu unitatea sintetică a apercepției. Dacă perspectiva lumilor epistemologic diferite se autodefineste drept o extindere a idealismului transcendental al lui Kant, este pentru că în parte va prelua construcția kantiană, dar interpretând altfel raportul observație/interacțiune, simț intern/ apercepție, fenomenal/noumenal. Ceea ce aduce nou această abordare este că ea încearcă să își demonstreze validitatea prin varianta de răspuns cu care întâmpina problemele pe care le ridică geometria neeuclidiană sau principiile einsteiniene ale fizicii. În continuare, un capitol este dedicat în întregime introducerii conceptelor care definesc cadrul lumilor epistemologic diferite și principiile care le însoțesc.

Cea de-a doua parte a cărții conține aplicații ale teoriei-cadru în diverse domenii precum: filosofia minții, filosofia științelor cognitive, filosofia științe. Aplicațiile atât de diverse sunt binevenite, căci, în definitiv, problema minte-corp este, în fapt, un mănunchi de probleme înrudite. Autorul va detalia trei secțiuni importante: raportul nivelurilor--relația între cele ale existenței și cele ale analizei și descrierilor- și în mod direct reducăționismul și emergența; problema qualiei și a subiectivității, și, în final, cauzalitatea mentală și superveniența. Importanța noului cadru conceptual este evaluată și în ce privește cele mai importante dezvoltări din științele cognitive: computaționalismul, conexionismul, sistemele dinamice și robotica. Toate acestea sunt reprezentate prin dezbaterile principale și reformulate în cadrul lumilor epistemologic diferite.

Trebuie precizat faptul că acest volum este accesibil îndeosebi cititorilor antrenați în lectura argumentărilor și construcțiilor actuale din domeniul filosofiei analitice. O serie de concepte sau linii argumentative vor fi străine și greu de abordat de cititorul care fie nu a ajuns la miezul construcției kantiene, fie întâlnește pentru prima dată problematica diversă din filosofia minții; dar în sprijinul acestuia stă o bibliografie extinsă și extrem de cuprinzătoare a acestui volum. Deși cartea propune rezolvarea multor (pseudo-) probleme, rămâne de văzut în cel fel discursul plasat în spațiul lumilor epistemologic diferite se va împământeni în dezbaterile filosofice. Acest lucru va depinde în mod sigur de influența pe care o va avea știința în reformularea multora dintre probleme. Dar, întrucât în domeniul vast al științei, ramurile acesteia nu și-au stabilit de deplin teritoriile de explorat individual, iar rolul ființelor umane ca agenți cauzali nu este definitiv clarificat, această deschidere de perspectivă este cu siguranță interesantă.

Adriana Monica Solomon

Steven Pinker, *Cum funcționează mintea*; traducere de Radu Trif, Editura ALLFA, București, 2009, 728 pp. ISBN: 978-973-724-162-7

Cum funcționează mintea este prima carte a lui Steven Pinker care apare într-o ediție românească și acest fapt constituie un eveniment în sine. Pinker, ca și extrovertitul și controversatul său confrate Richard Dawkins, se află în avangarda unei revoluții intelectuale a timpului nostru, și anume expansiunea teoriei biologice a evoluției în tot mai multe domenii rezervate prin tradiție filosofilor sau gânditorilor umaniști în genere. Primul său best-seller, *The Language Instinct*, a propus teza provocatoare că ființele umane dispun de un procesator de cuvinte, configurat prin selecție naturală. *Cum funcționează mintea*, volum distins cu premiile de carte ale unor ziare ca *Los Angeles Times* și *New York Times*, merge mai departe și oferă o sinteză amplă a celor mai reușite explicații ale vieții noastre mentale care au fost propuse în științele cogniției și în biologia evoluționistă în ultimele decenii, apelând la teorii care merg de la neuroștiințe la economie și psihologie socială. Viziunea lui Pinker poate fi rezumată în câteva cuvinte astfel: mintea umană este un conglomerat de aparate computaționale, ale căror funcții și mecanisme pot fi discernute printr-un proces de configurare inversă, ghidat de principiile evoluționiste.

Cartea debutează cu câteva capitole mai generale, în care sunt prezentate tezele fundamentale care subîntind perspectiva lui Pinker și o viziune de ansamblu asupra ideii de "mașină gânditoare" și a implicațiilor sale. Sunt abordate apoi palierele tradiționale ale gândirii omenești – percepția, inteligența, emoțiile, relațiile sociale, arta, filosofia etc. – de fiecare dată fiind propuse explicații solide și foarte convingător articulate ale funcțiilor biologice relevante. Pinker, considerat un lider al cercetărilor actuale din științele

cogniției și biologia evoluționistă, are talentul rar întâlnit de a transmite idei complexe și puternice cu claritate, fler și umor.

David Boucher, Paul Kelly (ed.), *Mari gânditori politici. De la Socrate până astăzi*; traducere de Diana Popescu, Raluca Ana Alecu, Camil Golub, Dragoș Bîgu, ISBN: 978-973-571-653-0

Antologia *Mari gânditori politici*, fără a avea pretenția de a constitui o istorie exhaustivă a gândirii politice, este un excelent instrument de lucru pentru studenții care fac primii pași în teoria politică sau în domeniile conexe. Editată de doi membri reputați ai comunității academice anglo-saxone – David Boucher, director al centrului de cercetare “Collingwood and British Idealism” de la Universitatea Cardiff, și Paul Kelly, profesor de teorie politică la London School of Economics –, lucrarea reunește contribuții din partea a numeroși comentatori și istorici ai ideilor politice, mergând pe drumul unui canon al marilor nume ale gândirii politice occidentale, începând cu Socrate și sofiștii și ajungând până la filosofi contemporani ca Habermas și Foucault.

Prima parte, “*Polis-ul*”, cuprinde capitolele dedicate sofiștilor, lui Socrate, Platon și Aristotel; a doua, “*Cele două cetăți*”, acoperă perioada medievală (Augustin, Toma de Aquino, Marsiglio din Padova, Machiavelli), punând accentul pe modul în care s-a conturat istoric relația dintre Stat și Biserică; a treia parte, și cea mai consistentă, “*Iluminismul raționalist*”, pornește de la fondatorii filosofiei politice moderne – Hobbes, Locke, Hume, Rousseau – pentru a încheia cu cei doi părinți ai utilitarismului modern, Bentham și Mill. În fine ultimele două părți, “*Contra-iluminismul*” și “*Secolul XX – patru perspective*”, conțin analize detaliate ale scrierilor politice ale lui Burke, Hegel, Marx, Nietzsche, Habermas sau Rawls.

Fiecare capitol se deschide cu un scurt text introductiv, o schiță biografică și o listă a textelor și a ideilor esențiale ale gânditorului cărui îi este dedicat, după care urmează o examinare critică a celor mai însemnate teze ale acestuia, precum și o cartografiere a dezbaterilor contemporane din jurul lor. Deși, așa cum s-a spus mai sus, nu a fost construită cu pretenția de a reprezenta o istorie completă și definitivă a evoluției gândirii politice occidentale, antologia editată de Boucher și Kelly impresionează prin anvergura, profunzimea și claritatea textelor de exegeză și poate fi privită ca o resursă de încredere pentru cei ce debutează în studiul ideilor politice, dar și pentru cei care predau cursuri generale de filosofie politică sau istoria ideilor.

Ana Bazac, G.G. Constandache, Cătălin Ioniță, Laura Pană (ed.), *Logica și provocările sociale. Omagiu Profesorului Cornel Popa*, Editura Politehnica Press, 2008, pp.298, ISBN: 978-606-515-007-2

Cartea de față conține contribuțiile a 10 autori de specialități diferite (matematicieni, ingineri, informaticieni, logicieni, filosofi, politologi) și este dedicată aniversării a 75 de ani de viață a filosofului și logicianului Cornel P. Popa. Opt dintre autorii volumului activează alături de profesorul Cornel Popa în *Grupul de interdisciplinaritate al Academiei Române*. Leit-motivul cărții îl constituie valoarea cognitivă și metodologică a limbajelor și metodelor logice în fundamentarea unor discipline, dar mai ales în creșterea eficacității activităților practice.

Studiile împărtășesc experiențe științifice diferite, dar interconectate prin natura limbajelor și operatorilor logici prezenți, ca și prin perspectiva metodelor formale adoptate de autori: algebre necomutative (Paul Flondor), automate aleatoare cu utilități (Dan Farcaș), politologie și exegeză social-filosofică (Laura Pană), sisteme expert întemeiate pe strategii alternative, dialogice (Ștefan Trăușan Matu), strategii de proiectare întemeiate pe preocupări (Luca Dan Șerbanai), statutul ontic al modalităților și devenirea în timp a teoriilor logice modale (G.G. Constandache), limbile naturale, părțile de vorbire semiotica și teoriile logice (Petru Ioan), relațiile dintre întrebări, probleme și metode, logicile modale intuiționiste și propozițiile praxiologice (George Ceaușu), sistemele dinamice cu agenți, raționalismul consecvent în discursul politic (Ana Bazac).

Valentin Mureșan (coordonator), *Legea morală la Kant*, (traduceri de: Ionuț Sterpan, Ruxandra Lupulescu, Alexandru Varga, Vlad Puescu, Andrei Apostol, Emanuel Socaciu și Valentin Mureșan), Editura Universității din București, 2009, pp.130, ISBN 978-973-737-674-9

Volumul de față a fost proiectat ca un caiet de seminar util în principal studenților dornici să înțeleagă filosofia morală a lui Immanuel Kant. În acest scop, profesorul Valentin Mureșan a desăvârșit munca începută cu publicarea de articole și continuată prin comentariul și traducerea *Întemeierii merafizicii moravurilor* (Editura Humanitas, București, 2006) prin selectarea, traducerea în limba română și tipărirea a patru texte intens folosite în studierea lucrării kantiene sus-menționate. Astfel, comentariile lui H.J. Paton și R. Norman urmează cu fidelitate firul *Întemeierii* fiind indispensabile pentru lămurirea celor care se confruntă pentru prima dată cu filosofia morală a lui Kant. Fragmentul tradus din cartea lui R.B. Loudon, *Etica impură a lui Kant*, se referă la latura *empirică* a eticii filosofului german, iar textul lui T. Hill jr. reprezintă o provocatoare încercare de a aplica aparatul conceptual kantian la un caz concret – terorismul. Ca anexă, regăsim prima traducere românească a celebrului articol kantian *Despre un pretins drept de a minți din iubire de oameni*, dar și studiul lui V. Mureșan care pledează pentru interpretarea lui Kant ca un rigorist *flexibil*.

Romulus Brâncoveanu(ed.) – *Structura universității, structura cunoașterii*; Editura Universității București, București, 2008, pp.243, ISBN: 978-973-737-599-5.

Volumul prezent cuprinde studiile elaborate sau prezentate în cadrul unor manifestări organizate în cadrul proiectului de cercetare “Universitatea europeană și instituționalizarea cunoașterii: fundamente cultural-valorice ale învățământului universitar modern și schimbarea instituțională în universitatea de astăzi.” O problemă importantă este seria de transformări instituționale ale universității din ultimii ani, raportate la modificări similare din țările europene. Analizele cuprinse aici nu privesc doar reflecții și evaluări comparative ale modalităților de a orienta, conduce și administra activitatea de învățământ. Ele caută să dea seama de raportul între aceste modificări și cele care privesc structura cunoașterii, căutând acordul între formarea individuală, provocările etice, programele europene de integrare. Valoros din acest punct de vedere este fundamentul filosofic pentru reflecție și urmărirea raționalității, întrucât el nu scurtcircuitează niciuna dintre căile de dialog posibile.

***Public Reason. Journal of Political and Moral Philosophy*, Volume I, No.1, February 2009, Editura Universității din București, 2009 și <http://publicreason.ro> ISSN 2065-7285 EISSN 2065-8958**

Primul număr al revistei de limba engleză *Public Reason* conține opt studii semnate de: Hillel Steiner, Reidar Maliks, Timothy Waligore, Annabelle Lever, Margaret Meek Lange, Endre Begby & J. Peter Burges, Andras Miklos, Sirine Shebaya și este disponibil publicului la <http://publicreason.ro>. Revista este publicată de “Centrul pentru Studiarea Raționalității și Credințelor”, unitate de cercetare științifică înființată în cadrul Facultății de Filosofie a Universității din București.